

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Mundus Aspectabilis Philosophice Consideratus

Falck, Joseph

Augustae Vindelicorum, 1740

Caput I. De Tempore.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95848](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95848)

supponunt omnes, nobis, si fieri potest, explicandum est: pro quo adverto statim, duplex distingui tempus, extrinsecum nempe & intrinsecum: extrinsecum est mensura intrinseci, intrinsecum est forma illa, per quam duramus.

CAPUT I.

De Tempore.

§. I.

De Tempore Extrinseci.

Tempus extrinsecum juxta Aristotelem est *numerus motus secundum prius & posterius*. Explicatur definitio. Dicitur 1. *Numerus*, scilicet numerabilis. 2. *Motus* scilicet partium continuè fluentium, & sibi succedentium: sicut enim quantitas permanens, ut mensuretur, petit ejusdem rationis mensuram, v. g. ulnam aut hexapedam, ita continuum successivum ejusdem quoque rationis mensuram exigit, ut durationis longitudo vel brevitates innotescat: ergo mensura hæc debet esse aliquid fluens & continuè sibi succedens, qualis est motus & fluxus arenæ in clepsydra. Unde dicitur 3. *Secundum prius & posterius*, ut talis continuata & uniformis successio rei motæ aut fluentis denotetur.

Inter omnes porro mensuras, quæ in tempus extrinsecum assumi possunt, nulla est exactior, nulla universalior, quàm quæ à Deo in hunc finem instituta est, nempe cælorum & siderum motus, præsertim Solis astrorum Principis, qui omnium est notissimus: Sol autem motu suo proprio annum efficit, & motu diurno diem, quem in 24. horas dividimus, horam in 60. minuta prima, minutum rursus in 60. secunda &c. hinc interroganti, quamdiu aliquis vixerit? R. per tot annos, dies, vel horas. Similiter in tempus extrinsecum assumi potest motus Lunæ, aut aliorum siderum, sique interdum inter hujusmodi astræ interveniat quædam regularis irregularitas, jam norunt Astronomi per motum primi mobilis illam corrigere & reducere. Et ad hunc cælorum motum universalem, continuum & æquabilem, omnis alia temporis mensura reduci debet, qualia sunt horologia rotata, hydraulica, clepsydræ &c. sicut autem in continuo permanente mensura non est propriè sui mensura, sed rerum aliarum extensarum; ita etiam motus solis non est propriè mensura temporis respectu sui, sed respectu rerum aliarum durantium: unde dicimus, hanc rem durasse per diem, seu per illud temporis intervallum, quo sol unam revolutionem ab ortu in occasum perficit; si verò quærat uterius, quantum sit hoc temporis intervallum, dicimus hoc esse per se notum, sicuti nota est Monachii mensura tritici.

Porro cum Sol & Luna sint Luminaria magna præ aliis conspicua, atque omnibus maxime nota, iis potissimum usæ sunt Nationes per universum orbem ad mensuranda & definienda tempora, præsertim motu solis, ut dicebam, astrorum Principis. Jam enim Romani olim, & nunc communiter omnes per orbem Christiani anno solari utuntur, qui diebus constat 365. si communis sit, diebus 366. si bissextilis, propter diem intercalarem, qui mensi Februario additur ad compensandas minutias in aliis annis neglectas, ut explicabitur Contempl. 8. Ægyptii quoque utebantur anno solari, eumque, omnes negligendo minu-

tias

tias rotundè definiebant diebus 365. quos in 12. menses, 30. dierum singulos, distribuebant, additis in fine 5. diebus epagomenis; neque suo tempore diem adjiciebant intercalarem, quamvis caput anni sensim anticiparetur. Ægyptios secuti sunt Persæ. Eandem quoque formam tenuerunt Æthiopes, nisi quòd in anno suo bissextili, 6. adjicerent dies epagomenas.

Arabes econtra & Turcæ utuntur anno Lunari, qui nempe constat 12. lunationibus, veluti totidem mensibus, alternatim ferè 30. & 29. dierum singulis. Inde autem fit, ut annus Turcicus nostro brevior sit 11. ferè diebus; atque adeò Caput seu principium anni Turcici per menses nostros retrogreditur, & per omnes anni nostri dies vagatur, ita ut si v. g. hoc anno respondeat diei 6. Julii, anno sequente respondeat 25. Junii; aut 26. si fuerit annus abundans uno die, qualis apud ipsos est ferè tertius quisque.

Judæi verò Antiqui & Neoterici utuntur anno Lunari mixto, addendo nempe suo tempore mensem 13. ut annus Lunarum ad solarem reducat, & tunc fit annus Embolimæus constans 13. mensibus; menses autem singuli inchoantur à Neomenia seu novilunio.

Chinenses quoque annum habent Lunarem mixtum; à Judæis tamen discrepant in anni principio & quibusdam aliis, quæ cum hic locorum non adeò nota sint, operæ pretium erit hic attexere literas à P. Kögler Matheseos Præsidente Peckino datas 13. Novemb. 1723. sic ergo ille relationes alias corrigit, & annum Sinensem explicat. *Annus inchoatur à primo die Lunationis, intra quam sol ingreditur Pisces motu vero; ita quidem, ut si eadem die civili ab hora media noctis, usque ad alteram mediam noctem sol ingreditur Pisces, eodèmq; die accidat novilunium verum, etiamsi id contingat aliquot horis ante vel post ingressum solis in Pisces, ille dies sit initium anni novi. Atque hæc est regula fixa, primum mensem esse eam lunationem, intra cujus decursum, sumendo dies civiliter, accidit ingressus solis in Pisces: secundum verò mensem eam lunationem, intra quam similiter sol intrat Arietem, & sic deinceps. Namque secundus mensis seu lunatio alligata est æquinoctio verno: quintus solstitio æstivo: sextus Cancularibus: octavus æquinoctio Autumnali: undecimus solstitio hyberno. Inde ulterius sequitur, eum mensem vocari intercalarem, ac constituere annum embolismicum, quo mense seu lunatione decurrente non accidit ingressus solis in aliquod ex 12. signis. Sic anno seq. 1724. habemus in Sinis mensem seu lunationem intercalarem à 22. Maji, quo die accidit Novilunium, usque ad 20. Junii, quo die alterum contingit novilunium, intra quod dierum spatium sol nullum ingreditur signum: ingressus enim in Geminos fit 20. Maji, pertinèrque ad quartum mensem: ingressus autem in Cancrum fit 20. Junii sero vespere, quo die cum sit novilunium, erit prima dies mensis quinti: interjacens autem lunatio carens ingressu solis in aliquod signum, repetit numerum præcedentis mensis cum addito, intercalaris; atque ita sequente anno mensis nobis est duplicatus: prior simpliciter dicitur quarta Luna, alter quarta luna intercalaris. Ubi semper notandum, si eodem die civili coincidat novilunium verum, & ingressus solis in quodpiam ex 12. signis, nihil referre, utrum præcedat alterum in horis; ille enim dies dicitur primus ejus mensis, seu lunationis, quam denominat ingressus solis in suum signum. Sequitur exinde etiam, Lunas plenas & cavas, seu menses 30. aut 29. dierum Sinis non perpetuò alternare, sed secundum novilunia vera ab invicem discriminari. Sic anno seq. & Luna 4. intercalaris, & Luna 5. ambæ sunt parvæ, seu 29. dierum: è contrario Luna 8. 9. & 10. tres successivè se consequentes, sunt magnæ seu 30. dierum.*

Et si porrò Ecclesia Catholica Romana ex motu solis annum definiat, attendit tamen etiam ad motum Lunæ pro determinandis festis mobilibus, quæ dependent à Paschate. Pascha autem celebratur semper primo mense Judæorum,

rum, qui dicitur Nisan, cujus nempe Luna seu dies 14. in æquinoctium incidit, aut proximè æquinoctium vernum sequitur: non debet autem cum Judæis, aut Quartadecimanis Pascha celebrari in ipsa Luna 14. sed die Dominico, qui proximè Lunam 14. sequitur, consequenter hebdomade 3. intra diem 15. & 21. mensis primi Judæorum. Ut porrò inveniatur tam æquinoctium quàm Luna 14. in ordine ad Pascha, Ecclesia iustissimis ex causis non adhibet calculum Astronomicum, sed computum civilem & cyclicum, procedendo per dies solidos, & minutias hinc inde neglectas suo tempore, addendo vel demendo diem, compensando; ut omisissis litigandi occasionibus faciliores tradat regulas, quæ in toto terrarum orbe æqualiter à Christianis observari possint. Æquinoctium nempe diei 21. Martii, quæ est inter extremas, in quas æquinoctium incidere potest, quasi mediâ, affixit; Lunam verò 14. investigat per epactas in Calendario Ecclesiastico dispositas, numerando Lunam 14. ab epacta currente, quæ initium mensis lunaris indicat, & quotannis per 11. ferè dies regreditur, quia totidem ferè diebus solaris annus lunarem superat: hi proinde dies post ultimam lunationem residui, dicuntur epactales, & ætatem Lunæ initio anni sequentis indicant; quæ omnia melius intelligentur ex Contempl. 8.

§. II.

De Tempore intrinseco.

PRæter tempus extrinsecum, datur tempus intrinsecum, quod durationem dicimus: nam tempus extrinsecum duntaxat est mensura intrinseci, quod daretur, etiamsi nullum existeret tempus extrinsecum; sublato enim omni motu siderum, & alio quocunque, si DEUS me conservet, adhuc duro, possumque plus vel minus durare, & huic vel alteri virtualitati æternitatis Dei coexistere. Et hæc duratio probabiliter est entitas modalis, ob easdem rationes, quas pro unione attulimus: cum enim res durans indifferens sit, ut duret hoc vel alio tempore, ut coexistat huic vel alteri virtualitati æternitatis Divinæ, ut duret plus aut minus, debet dari aliquid, per quod hæc indifferentia tollatur, quod vix melius explicari potest, quàm per modum, quem durationem dicimus.

Dices: DEUS durat hodie & cras per hoc præcisè, quòd respondeat tali tempori extrinseco: ergo etiam id poterit creatura sine modo superaddito. Deinde duratio hodierna non posset à Deo cras reproduci aut conservari: ergo non minùs repugnaret ejus dominio, quàm creatura indestructibilis. Resp. ne. conseq. Disparitas est, quia DEUS ad nullum tempus est indifferens, sed ex essentia sua existit semper: ergo implicat dari aliud, quin eidem coexistat DEUS: creatura verò, cum sit indifferens, indiget alio determinante, quod nullam ampliùs habeat indifferentiam, qualis est entitas modalis. Ad alterum, iterum ne. conseq. Quòd enim DEUS essentias rerum mutare non possit faciendò contradictoria, nihil imperfectionis in eo arguit. Quòd additur de creatura, quæ destrui non posset, utique hæc magis repugnat quàm creatura, quæ non possit conservari; quia prior nimiam perfectionem arguit, & minorem, quàm par sit, subjectionem ad DEI dominium: at verò ex eo, quòd creatura non possit conservari, potiùs arguitur defectus perfectionis, qui utique creaturæ non repugnat.

Quanta porrò sit durationum brevitates, patet imprimis ex motu siderum, quæ

quæ intra momentum seu arteriæ pulsum ingens percurrunt spatium, atque adeò producuntur innumeræ ubicationes diversæ, quarum quælibet suam habet distinctam durationem successivam, quæ omnem fugit imaginationem, & ab intellectu humano minimè discerni potest; non tamen id negaverim Angelis, quibus convenit ad maiorem DEI gloriam, ut has durationes possint discernere, quanquam vix aut omnino non possint concipere breviores, ut adeò non videant creaturam, quæ ex natura durationis per tempus notabile existat necessariò.

Quæres 1. quid sit æternitas? Resp. illam, si sumatur simpliciter & absolute, definiri à Boëtio, quòd sit *interminabilis vitæ tota simul & perfecta possessio*. Qua definitione, ut ait S. Thomas, duo continentur, ex quibus Divina æternitas nobis innotescit: primum est interminabilitas, id est, carentia principii & finis; alterum est uniformitas, & immutabilitas, seu carentia successionis & mutationis, quod per nomen possessionis designatur, quia id, quod possidetur, firmiter & quietè habetur. Et hæc æternitas perfecta soli Deo competit; hinc S. Aug. lib. 11. de Civ. Dei, ait: *DEI æternitas est DEI substantia, quæ nihil habet mutabile; ibi nihil est præteritum, quasi jam non sit, nihil est futurum, quasi nondum sit; sed non est ibi, nisi est*. Unde DEUS ipse dixit ad Moylen: *Ego sum, qui sum*. Æternitas tamen subinde accipitur pro quacunque alia duratione seu durationibus sine fine; sic dicimus, in inferno dari æternitatem poenarum.

Quæres 2. quid sit ævum? Resp. licet ævum sæpè nihil aliud denotet, quàm diuturnam ætatem, quo in sensu dicimus res aliquas v.g. plerosque montes esse mundo coævus, hoc est, tamdiu durasse ac mundus, saltem à tempore diluvii: Ævum tamen propriè est duratio indefectibilis rerum permanentium, & ex natura sua incorruptibilem, ut Angelorum & animæ rationalis; unde communiter dicitur esse quid medium inter tempus & æternitatem, in quantum dicit aliquod principium, sicuti tempus: nullum autem finem, sicut æternitas.

Quæres 3. quid sit tempus imaginarium? Resp. nihil aliud esse, quàm ipsas durationes rerum possibiles: sic ante mundi constitutionem dabatur tempus imaginarium, quia tunc DEUS, si voluisset, potuisset res cum variis durationibus producere: revera tamen nihil fuit actum, nisi Deus solus in seipso & in sua æternitate beatissimus. Unde S. Aug. lib. 12. de Civit. Dei, *Ubi nulla est creatura, inquit, cujus mutabilibus motibus tempora peraguntur, tempora omnino esse non possunt*. Et lib. 11. Conf. cap. 15. Deum sic alloquitur: *Unde poterant innumera secula præterisse, quæ ipse non feceras, cum sis omnium sæculorum Auctor & Conditor, aut quæ tempora fuissent, quæ abs te condita non essent?*

CAPUT II.

De Principio & Fine Mundi.

Mundus à Deo productus est in tempore: an autem absolute potuisset esse ab æterno, colligi potest ex dictis de infinito. Veritas hæc est de Fide contra Aristotelem, Epicurum, &c. *In principio enim, ut ait Script. Genes. 1. Creavit DEUS calum & terram*. Ex quibus duo colligimus, nimirum mundum fuisse creatum à Deo, seu omnino productum ex nihilo; & hoc in tempore,